

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH :

FERETRON

Z KOŚCIOŁA PW ŚW. STANISŁAWA BISKUPA

TERATYN 5, 22-510 Teratyn

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Lublinie
DELEGATURA W ZAMOŚCIU
ul. Staszica 29, 22-400 Zamość
tel./fax 84 636 59 71

ZAŁĄCZNIK

do pisma / postanowienia / decyzji
organu ochrony zabytków

znak 2-III.51.83. 51.1.2024

z dnia 2.1 LUT. 2024

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. Andrzej Cigiera Haczko
Kierownik Delegatury w Zamościu

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal
Konservator dzieł sztuki
Upr. konserwatorskie 20/K/97
Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

Listopad 2023

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Program prac konserwatorskich obejmuje prace konserwatorskie przy feretronie – dwustronnym z przedstawieniem św. Mikołaja i Matki Bożej Leśniańskiej.

Wymiary : 94 x 73 cm

Program został opracowany na podstawie wizji lokalnej przeprowadzonej w październiku 2023 oraz na podstawie wstępnych badań obiektu.

Obiekt przechowywany jest w nowym kościele, budynek jest dobrze utrzymany. Kościół jest nowy, ogrzewany.

Program został opracowany na podstawie wizji lokalnej przeprowadzonej w październiku 2023.

Prace konserwatorskie mają służyć zabezpieczeniu obiektu przed postępującą degradacją, poprawieniu jego stanu technicznego oraz przywróceniu walorów estetycznych.

Prowadzone prace konserwatorskie mają służyć zachowaniu feretronu we właściwym stanie technicznym przy maksymalnym zachowaniu artystycznego i historycznego charakteru obiektu.

Widoczna jest postępująca degradacja warstwy malarskiej obrazów spowodowana zmianami wilgotności podobrazia i odspajaniem się warstwy malarskiej wskutek utraty włściwości wiążących gruntu z powodu długotrwałego przebywania obiektu w warunkach o podwyższonej wilgotności.

Bardzo zniszczony jest snycerski ornament otaczający przedstawienia.

Elementy snycerki uległy rozklejeniu i utraceniu.

OPIS

Ikony: technika olejna na desce

Architektura: konstrukcja sosnowa, snycerka lipowa, złocenia złotem płatkowym

Feretron w formie obustronnego obrazu na desce, ujętego w owalną ramę z niegdyś bogatą snycerką, osadzonego na mocno rozbudowanej podstawie z otworami na drążki.

Podstawa złożona z dwóch skrajnych postumentów przewiązanych odcinkiem łuku, zwieńczona profilowanym gzymsem. Snycerka w postaci pędów z liśćmi akantu w układzie wolutowym.

Obrazy przedstawiają: św. Antoniego Peczerskiego i Matkę Bożą „Leśniańską”.

Postać świętego przedstawiona do połowy, w $\frac{3}{4}$ obrotu. Święty z długą, siwą brodą, zwrócony w prawą stronę, z głową lekko pochyloną i prawą dłońią złożoną na piersi, w której trzyma różaniec. Ubrany w szarobrązowy płaszcz z kapturem zarzuconym na głowę i brązowy habit z szerokimi rękawami. Tło błękitne, wokół głowy świętego aureola. Na wysokości twarzy napis cyrylicą.

Maryja przedstawiona w półpostaci (do pasa), frontalnie do widza z Dzieciątkiem na prawym ramieniu. Maria i Dzieciątko wyprostowani. Na prawym przedramieniu Marii Dzieciątko, które ona przytrzymuje prawą dłońią. W lewej dłoni otwarta księga, podnosi ku Maryi. Dzieciątko w prawym ręku trzyma mniejszą księgę.

Maria i Jezus ubrani w białe, bogate i mocno udrapowane szaty. Na głowach korony w formie wysokich czepców zwieńczonych krzyżami.

Przedstawienie ujęte w formę medalionu.

HISTORIA OBIEKTU.

Feretron prawdopodobnie powstał w końcu XIX w.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.

Stan zachowania feretonu jest zły.

Listwy architektury są popękane i rozklejone. Pomiedzy nimi widoczne są szerokie szpary. Detal snycerski zniszczony i w prawie w 80 % utracony.

Ikony są mocno zabrudzone, warstwa malarska jest poszarzała.

Warstwa malarska ikon zachowana dość dobrze. Zauważalne złuszczenia i odspojenia warstwy malarskiej. Widoczne drobne zarysowania i uszkodzenia spowodowane urazami mechanicznymi.

Widoczna jest postępująca degradacja obiektu (architektury) spowodowana zmianami wilgotności drewna.

Elementy architektury mocno zjedzone przez drewnojady, widoczne liczne otwory wyłotowe po żerowaniu kołatka, widoczne ślady butwienia drewna.

Grunt z poztotą zniszczony, widoczne niewielkie pozostałości złoceń na ramie.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Należy zdemontować ikony do dalszych prac.

IKONY

W pierwszej kolejności konieczne jest usabilizowanie podniesionych i odspojonych łusek warstwy malarskiej.

Podklejanie wykonane zostanie roztworem żywicy polioctanowej oraz przy użyciu kautera. Do podklejania możliwe jest zastosowanie roztworu żywicy Beva 371.

Po ustabilizowaniu łusek przeprowadzone zostanie oczyszczenie warstwy malarskiej z pociemniałego werniksu, przemaalowań i zabrudzeń.

Oczyszczanie wykonane zostanie metodami chemicznymi oraz mechanicznie. Metoda oczyszczania dobrana zostanie po wykonaniu prób.

Należy zastosować gotowe preparaty do oczyszczania oparte na środkach powierzchniowo czynnych jonowych i niejonowych, lub dobrane doświadczalnie mieszanki rozpuszczalników.

Przy trudnych nawarstwieniach należy zastosować zasadę lekkiego „niedoczyszczania”, niż czyszczenia z możliwością przemycia – naruszenia delikatnej olejnej warstwy malarskiej.

Po oczyszczeniu lico ikon należy zawerniksować werniksem damarowym pośrednim.

Odwrocia ikon należy oczyścić z kurzu i zabrudzeń, przeprowadzić trucie odwrocia preparatem biobójczym oraz wzmocnić deski podobrazia strukturalnie przez impregnację 5% roztworem żywicy akrylowej Paraloid B-72.

W miejscach ubytków warstwy malarskiej i gruntów na licu obrazu, należy wykonać uzupełnienia gruntów oraz założyć emulsyjne kity konserwatorskie na bazie kleju skórniego i kredy pławionej.

Możliwe jest zastosowanie gotowych kitów akrylowych.

Po opracowaniu powierzchni uzupełnień zgodnie z fakturą oryginału wykonany zostanie retusz naśladowczy warstwy malarskiej w technice akrylowej lub żywicznej farbami olejnymi.

ARCHITEKTURA

Powierzchnię ramy należy oczyścić z odspojonych i zdegradowanych gruntów.

Należy oczyścić i podkleić zachowane partie oryginalnej malatury.

Po zatruciu i wzmocnieniu strukturalnym drewna, należy wykonać uzupełnienia formy profili wklejkami z drewna identycznego jak użyte pierwotnie oraz wykonać rekonstrukcję snycerki.

Rekonstrukcje form snycerskich należy wykonać w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi.

Uzupełnienia drobnych pęknięć i ubytków należy wykonać kitem wykonanym na bazie pyłu drzewnego.

W celu rekonstrukcji złocień konieczne jest założenie wielowarstwowych gruntów kredowo-klejowych.

Po opracowaniu powierzchni gruntu techniką „na mokro” i „na sucho” wykonane zostanie złocenie złotem płatkowym na „poler” i „mat” techniką pulmentową, zgodnie z pierwotnym układem złocień.

Wykonany zostanie retusz malatury w technice emalii akrylowej.

W trakcie trwania prac konserwatorskich prowadzona będzie dokumentacja wykonanych zabiegów.

Wszystkie zmiany programu prac konserwatorskich uzgodnione zostaną z przedstawicielami LWKZ.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

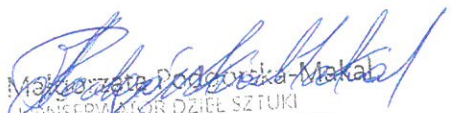
1. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna i warstwy malarskiej.
2. Demontaż ramy.
3. Podklejenie odspojonych łusek warstwy malarskiej 10% wodną dyspersją żywicy polioctanu winylu (POW)
4. Oczyszczenie obiektu z zabrudzeń i przemalowań metodami chemicznymi i mechanicznie.
5. Konsolidacja warstwy malarskiej roztworem żywicy Beva 371.
6. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej werniksem pośrednim.
7. Oczyszczenie odwrocia z kurzu i zabrudzeń,
8. Zatrucie drewna preparatem owadobójczym – dezynsekcja .
9. Wzmocnienie strukturalne osłabionych partii drewna – w zakresie koniecznym.
10. Sklejenie desek podobrazia – wzmocnienie drewnianymi kołkami spoiny.
11. Konserwacja lub wymiana szpongów.
12. Wykonanie uzupełnień drewna dedykowaną żywicą akrylową z pyłem drzewnym lub gotowymi masami drewnopochodnymi.
13. Wykonanie uzupełnień gruntów emulsyjnych na licu obrazu.
14. Opracowanie powierzchni gruntów.
15. Wykonanie retuszu warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego farbami na bazie spoiwa żywicznego lub akrylowego.
16. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym końcowym.

RAMA

17. Oczyszczenie powierzchni listew ze zdegradowanych warstw gruntu.
18. Oczyszczenie ramy z zabrudzeń i kurzu.
19. Podklejenie zachowanych fragmentów malatury
20. Zatrucie i wzmocnienie strukturalne drewna,
21. Sklejenie pęknięć przy użyciu drewnianych kołków.

22. Uzupelnienie ubytkow poprzez wykonanie wklejek i flekow.
23. Wykonanie rekonstrukcji detali snycerskich.
24. Uzupelnienia formy profili kitem wykonanym na bazie pytu drzewnego.
25. Przeklejenie drewna ramy klejem skornym 14%.
26. Zalozenie wielowarstwowych gruntow kredowo-klejowych.
27. Opracowanie powierzchni gruntu technika „na mokro” i „na sucho”
28. Zlocenie ramy zlotem platkowym na poler i mat technika pulmentowa, zgodnie z pierwotnym ukladem zloceń.
29. Retusz malatury w technice emalii akrylowej zgodnie z pierwotna kolorystyka.
30. Montaz ikon w ramie.
31. Prowadzenie dokumentacji fotograficznej, rysunkowej i opisowej wykonywanych zabiegow konserwatorskich.
32. Zlozenie dokumentacji powykonawczej przebiegu prac.

Lublin, dn 15 listopad 2023

mgr Magdalena Podgórska-Makal
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
upr. konserwatorskie 20/K/97
20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
tel. 448 501 080 603

Fot. nr 1 – Feretron – przedstawienie Matki Boskiej Leśniowskiej – stan przed konserwacją.

Fot. nr 2 – Feretron – przedstawienie św. Antoni Pęczerski – stan przed konserwacją.